

АГРОПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА

УДК 640:332

doi: <https://doi.org/10.15330/apred.1.20.380-390>

Шпикуняк О. Г.^{1,2}, Шеленко Д. І.³, Суховій А. І.⁴

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У ФОРМУВАННІ МІСЦЕВОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

¹ Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»,
відділ підприємництва, кооперації та
агропромислової інтеграції,
вул. Героїв Оборони, 10, м. Київ,
02000, Україна,
тел.: +380 (44) 526 0544,
e-mail: shpykuliak@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5257-5517>

² Вінницький національний аграрний університет,
кафедра адміністративного менеджменту та
альтернативних джерел енергії

³ Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра підприємництва, торгівлі та прикладної
економіки,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76010, Україна,
тел.: +38 099 066 23 26,
e-mail: diana.shelenko@pnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9214-7258>

⁴ Національний університет біоресурсів і
природокористування України,
вул. Козацька, 120/4, м. Київ,
03022, Україна,
тел.: +38 09 7386 05 82,
e-mail: alona.sukhoviy@syngenta.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6331-3336>

Анотація. Визначено організаційно-економічні й інституційні характеристики, сутність комунального підприємництва, окреслено особливості функціонування комунальних підприємств як провідників підприємницьких інтересів територіальних громад. Доведено, що комунальне аграрне підприємництво є функціоналом господарювання, який націлений на здобутки економічних, соціальних, інституційних вигод територіальних громад. Наведено інституційні характеристики й організаційно-економічний функціонал комунальних підприємств у сільськогосподарській діяльності. Обґрунтована необхідність надходженням інвестицій у розвиток механізму господарювання (підприємництва) окремих територіальних громад України. Запропоновано інституційні характеристики і організаційно-господарський функціонал комунальних підприємств в сільськогосподарському секторі економіки України. Розкрито особливості програми підтримки від «U-LEAD з Європою» яка орієнтована на створення спільних комунальних підприємств та сприятиме проходженню курсу щодо

створення спільного комунального підприємства. Досліджені особливості розвитку комунальних сільськогосподарських підприємств. На прикладах наведено сільськогосподарську діяльність комунальних підприємств територіальних громад у Полтавській та Івано-Франківській області та інших регіонів України з оцінками спроможної їх участі у формуванні продовольчої безпеки на місцевому рівні. Охарактеризовано інвестиційні аспекти розвитку комунального підприємництва територіальних громад у секторі сільського бізнесу. Визначено інституційні характеристики формування структур комунального статусу, з організації переробки аграрної продукції та відходів від її виробництва, що практично співвідноситься з можливостями розвитку сільськогосподарської діяльності комунальних підприємств. Окреслено пріоритети й перспективу розвитку комунальних підприємств у виробництві сільськогосподарської продукції як механізму реалізації ініціатив територіальних громад у формуванні гарантій місцевої продовольчої безпеки.

Ключові слова: комунальні сільськогосподарські підприємства, продовольча безпека, сільськогосподарська діяльність, територіальні громади, інвестиції.

Shpykuliak O. H.^{1,2}, Shelenko D. I.³, Sukhoviі A. I.⁴

**ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC PRINCIPLES OF THE DEVELOPMENT
OF AGRICULTURAL ACTIVITIES OF COMMUNAL ENTERPRISES IN THE
FORMATION OF LOCAL FOOD SECURITY**

¹ National Scientific Centre “Institute of Agrarian Economics”,
Department of entrepreneurship, cooperation and agro-industrial integration,
Heroiv Oborony str., 10, Kyiv,
02000, Ukraine,
tel.: +380 (44) 526 0544
e-mail: shpykuliak@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5257-5517>

² Vinnytsia national agrarian university
Department of Administrative Management and Alternative Energy Sources

³ Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76010, Ukraine,
tel.: +38 099 066 23 26,
e-mail: diana.shelenko@pnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9214-7258>

⁴ National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Kozatska str., 120/4, Kyiv,
03022, Ukraine,
tel.: +38 097 386 05 82,
e-mail: alona.sukhoviі@syngenta.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6331-3336>

Abstract. The organizational, economic and institutional characteristics, the essence of communal entrepreneurship are defined, the peculiarities of the functioning of communal enterprises as leaders of the entrepreneurial interests of territorial communities are outlined. It has been proven that communal agrarian entrepreneurship is a functional management, which is aimed at obtaining economic, social, and institutional benefits of territorial communities. The institutional characteristics

and organizational and economic functionality of communal enterprises in agricultural activity are given. There is a well-founded need for investment in the development of the mechanism of management (entrepreneurship) of individual territorial communities of Ukraine. Institutional characteristics and organizational and economic functionality of communal enterprises in the agricultural sector of the economy of Ukraine have been proposed. The features of the support program from "U-LEAD with Europe", which is focused on the creation of joint utility companies and will facilitate the completion of the course on the creation of a joint utility company, have been revealed. Peculiarities of the development of communal agricultural enterprises are studied. The agricultural activities of communal enterprises of territorial communities in Poltava and Ivano-Frankivsk regions and other regions of Ukraine are given as examples, with assessments of their potential participation in the formation of food security at the local level. The investment aspects of the development of communal entrepreneurship of territorial communities in the rural business sector are characterized. The institutional characteristics of the formation of structures of communal status, of the organization of processing of agricultural products and waste from their production are determined, which is practically correlated with the possibilities of development of agricultural activities of communal enterprises. The priorities and prospects for the development of communal enterprises in the production of agricultural products as a mechanism for implementing the initiatives of territorial communities in the formation of guarantees of local food security have been outlined.

Key words: communal agricultural enterprises, food security, agricultural activity, territorial communities, investments.

Вступ. Сталий і конкурентоспроможний розвиток суспільства, громад та територій становить одне з головних для науки та практики завдань, яке потребує актуального науково-практичного пізнання. Для України натеper важливо методологічно ідентифікувати й практично враховувати соціально-економічні зміни у розвитку, які спричинені фактором воєнного стану. В останні два роки практичної верифікації набула проблематика місцевої продовольчої безпеки і функціонал того, що у її формуванні пріоритетне значення мають господарський, а головне – агропідприємницький потенціал територіальних громад.

Натеper інституційна невизначеність щодо спроможності держави забезпечити підтримку розвитку підприємництва призводить до структурних трансформацій виробництва сільськогосподарської продукції. Відбуваються актуальні варіації складу підприємств-виробників як от активізація сільськогосподарської діяльності комунальних підприємств. Комунальні підприємства забезпечують інституційну й організаційно-економічну консолідацію ресурсів територіальних громад, зокрема земельного капіталу, для вибудовування ефективних трансакцій локального агрогосподарського обміну. Тому потрібно вести пошук нових спроможностей активізації їх діяльності через механізми диверсифікації і мотивації розвивати місцеві виробництва, інфраструктуру, функціональні канали постачання сільгосппродукції-сировини та продовольства. Територіальні ж громади активно наслідують мотивації щодо посилення ролі комунального підприємництва – насамперед щодо формування потенціалу продовольчої безпеки.

Вважається [1], що комунальні сільськогосподарські підприємства: є специфічними суб'єктами аграрних відносин, що функціонують з метою забезпечення інтересів територіальної громади; належать до юридичних осіб публічного права; наділені й багатьма специфічними ознаками [1]. Крім того, історія їх існування є значно коротшою, адже комунальна форма власності була законодавчо закріплена лише після прийняття Конституції України 1996 року, адже до того часу законодавством визнавалася власність адміністративно-територіальних одиниць лише як різновид права державної власності [1].

Комунальні підприємства виконують соціальну місію, як форми організації соціального підприємництва, адже в пріоритеті – отримання доходів для наступного їх використання в організації системи формування гарантій продовольчої і навіть енергетичної безпеки на місцевому рівні [2].

Зауважимо, що натеper мають місце актуальні приклади ефективної сільськогосподарської діяльності комунальних підприємств в Полтавській області [3] і Івано-Франківській [4], що у свою чергу, на наше переконання означає заходи з: оновлення та модернізації підприємств різних організаційно-правових форм в умовах різноукладності виробництва на селі [5], розвитку структурного плану інноваційної діяльності [6], зміни інституційних умов формування соціального капіталу в механізмі розвитку сільських територій [7].

Питанням забезпечення соціально-економічної безпеки держави розкрито у праці В.В.Бойка, Т.Г. Васильціва, В.І. Волошина, О.І. Іляш та Р.Л. Лупак [8], які окреслили стан реалізації механізмів розвитку сільських територій та розкрили їх вплив на соціально-економічну безпеку; Л.П. Петришин запропонувала шляхи удосконалення економічної поведінки аграрних підприємств, націлені на зростання рівня її орієнтованості на забезпечення продовольчої безпеки [9]; на забезпеченні продовольчої, економічної, екологічної безпеки та продовольчої незалежності держави за сприяння розвитку аграрного сектору зроблено акцент у Програмі розвитку аграрного сектору та забезпечення продовольчої безпеки Вінницької міської територіальної громади [10].

Дослідження проблем розвитку комунального підприємництва методологічно узгоджуються із напрацюваннями науковців щодо теорії і практики підприємницької діяльності в умовах воєнного часу [11; 12; 13; 14; 15], а також інституціоналізації форм господарювання на селі [16; 17; 18].

Постановка завдання. Натепер у механізмі підприємницької діяльності відбулися зміни у спроможності підприємств забезпечувати функціонування через: бойові дії і тимчасову окупацію територій на яких розміщені виробничі потужності; подекуди релокацію бізнесу на безпечніші території; зміни у забезпеченні ресурсами, зокрема робочою силою; блокування доступу до каналів збуту продукції; сировинний характер економіки агросектору.

Результати. Комунальне аграрне підприємництво є перш за усе функціоналом господарювання, який спрямований на досягнення економічних, соціальних, інституційних вигод територіальних громад у царині: формування-реалізації потенціалу продовольчого забезпечення населення; розвитку локальних ринків сільськогосподарської продукції та продовольства; формування інфраструктури, зокрема щодо зберігання і переробки продукції тощо.

Інституційне регулювання розвитку і безпосередньо функціонування комунальних підприємств здійснюється на базі норм зокрема Господарського кодексу України [19], положень Класифікатора організаційно-правових форм господарювання [20], методологічних положень державного статистичного спостереження [21].

Комунальні підприємства позиціоновані як організаційно-правова форма господарювання (підприємства), яка є провідником інтересів територіальної громади (табл. 1).

Сільськогосподарська діяльність комунальних підприємств набула значної актуальності в Україні у період воєнного стану, постала дієвим чинником розширення спектру підприємницьких спроможностей територіальних громад. Завше донедавна цей аспект адміністрування не був притаманний громадам, адже наявні доступні землі переважно здавалися в оренду іншим суб'єктам господарювання. Натепер сей парадокс мотивації громад поступово вирівнюється – переходячи з категорії пасивного впливу у

категорію ресурсу розвитку. Наприклад, інвестиційні проекти в секторі розвитку територіальних громад, які відносяться у тому числі до розбудови комунального підприємництва (табл. 2), а саме – через механізм соціалізації господарювання.

Таблиця 1

Інституційні характеристики і організаційно-господарський функціонал комунальних підприємств в сільськогосподарському секторі економіки України*

Table 1

Institutional characteristics and organizational and economic functionality of communal enterprises in the agricultural sector of the economy of Ukraine

<p><i>Комунальне унітарне підприємство</i> – це вид підприємства, що заснований на базі відокремленої частини комунальної власності одним власником – територіальною громадою в особі компетентного органу місцевого самоврядування у розпорядчому порядку [19]</p>
<p><i>Комунальне підприємство</i> – підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади [20]</p>
<p><i>«Комунальне унітарне підприємство</i> – це вид підприємства, що заснований на базі відокремленої частини комунальної власності одним власником - територіальною громадою в особі компетентного органу місцевого самоврядування у розпорядчому порядку» [21]</p>
<p><i>«Державне (комунальне) унітарне сільськогосподарське підприємство</i> – це заснований на державній (комунальній) власності самостійний статутний суб'єкт господарювання, який має статус юридичної особи публічного права і здійснює виробничу (виробляє продукти харчування, продовольство та сировину рослинного і тваринного походження) та підприємницьку діяльність з метою одержання відповідного прибутку (доходу)» [22]</p>
<p><i>«Комунальне сільськогосподарське підприємство</i> як особливий суб'єкт господарювання, утворений органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності, що входить до сфери його управління, та систематично здійснює виробничу сільськогосподарську діяльність на землях сільськогосподарського призначення з метою задоволення потреб територіальної громади та досягнення економічних чи соціальних результатів» [1]</p>

* Джерело: сформовано на основі джерел [1; 19-22].

Особливо активно сільськогосподарська діяльність комунальних підприємств розвивається у плодоовочевому сегменті агропродовольчого ринку. Причина в тому, що вирощування овочів не потребує великих земельних наділів, а попит на плодоовочеву продукцію значно зріс, пропозиція від національних виробників зменшилася, зокрема через тимчасову втрату переважного потенціалу на Півдні України.

Відповідно – «соціально-економічний розвиток територіальних громад в Україні натеper є виключно важливим процесом в ареалі досягнення стійкості, забезпечення достатнього рівня добробуту, якості життя населення. Реалізація зазначених спроможностей залежить від наявного інвестиційного потенціалу, функціональна спроможність якого підпорядкована дії інституту підприємництва» [23, с. 86].

Програма підтримки від «U-LEAD з Європою» є програмою для створення спільних комунальних підприємств яка даватиме змогу пройти укомплектований курс створення спільного комунального підприємства. Який буде оснований на обговоренні починань, окреслення спільних установчих документів, розробка фінансових планів спільних КП задля забезпечення їх ефективної діяльності та прибутковості [24]. Саме завдяки цій програмі було створено Комунальне підприємство «Ладан-Агро» Ладанської селищної ради Чернігівської області, основним видом діяльності якого є вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур.

Як і надалі, проте вже в умовах воєнного стану продовжують працювати комунальні підприємства Боярської ТГ Київської області [25], які надають мешканцям послуги з теплопостачання, централізованого водопостачання та водовідведення, вивозу твердих побутових відходів, ритуальні, інформаційні, транспортні послуги та послуги із забезпечення правопорядку [25]. Куяльницька ТГ [26] охоплює в своїй основі вирощування сільгосппродукції, починаючи з ранніх зернових і закінчуючи пізніми технічними культурами також у ній є підприємства, які займаються вирощуванням фруктів, тож у планах є запуск консервного заводу [26].

Таблиця 2

Надходженням інвестицій у розвиток механізму господарювання (підприємництва) окремих територіальних громад України*

Table 2

Income of investments in the development of the mechanism of management (entrepreneurship) of individual territorial communities of Ukraine*

Назва територіальної громади	Мета інвестиційного проєкту	Майбутні вигоди для територіальної громади
Тупичівська територіальна громада (Чернігівщина)	Створення власної соціальної пекарні на базі старої школи, яка забезпечить потреби мешканців 11 населених пунктів.	Нові робочі місця займуть місцеві мешканці та ВПО. Гарантування продовольчої безпеки в громаді. Відродження традицій випікання хліба.
Трояндове, Одеська область	Створення сільськогосподарського кооперативу «Трояндове королівство» дозволить об'єднати всіх трояндарів.	Сприятиме продовження підприємницького і туристичного сезону у громаді. Створення нових робочих місць Зниження рівня міграції молоді з села.
Село Кваси, Ясінянська ТГ (Закарпаття)	Створення мобільного пункту прийому та охолодження молока; розвиток та підтримка малого традиційного, сімейного фермерства.	Допомога у транспортуванні молока від жителів всієї Ясінянської ТГ до сироварні «Розенталь». Забезпечення безперебійного виготовлення та постачання коров'ячої бринзи.
Село Нова Слобода Сумської області	Виробництво чаїв під брендом «Горюньські чаї»	Передача чаю для внутрішньо переміщених осіб

Весела Долина село в селі – «Фрумушика-Нова»	Центр етнографічного сільського туризму та сімейного відпочинку. Популярний винний туризм та лавандовий напрямок.	Реалізація соціальних проєктів з організації сімейного дозвілля.
Місто Копичинці Копичинецької ТГ (Тернопільщина)	Активне сприяння розвитку підприємницьку діяльності і створюють сприятливі умови для формування ефективного механізму стимулювання реалізації бізнес-проєктів.	Формування стимулів до розвитку власного бізнесу – реалізації підприємницьких ідей.

*Наведено з використанням матеріалів попередніх досліджень за участі авторів [23].

Серед інших прикладів:

– комунальне підприємство комунальне підприємство сільськогосподарське підприємство «Торчин-Агро» – Волинська обл., Луцький р-н, селище міського типу Торчин (вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур; допоміжна діяльність у рослинництві; допоміжна діяльність у тваринництві) [27];

– комунальне підприємство комунальне сільськогосподарське підприємство Підгаєцької міської ради «Підгаєцький фермер» – Тернопільська обл., Підгаєцький р-н, місто Підгайці (вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур; вирощування ягід, горіхів, інших плодових дерев і чагарників; допоміжна діяльність у тваринництві) [27];

– комунальне підприємство комунальне сільськогосподарське підприємство «Нові перспективи» – Київська обл., Броварський р-н, селище міського типу Велика Димерка (вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур; допоміжна діяльність у рослинництві; післяурожайна діяльність; виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості) [27];

– комунальне підприємство комунальне сільськогосподарське підприємство «Балабанівське» – Харківська обл., Богодухівський р-н, селище Балабанівка, (вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур; розведення великої рогатої худоби молочних порід; розведення свиней; допоміжна діяльність у рослинництві) [27];

– комунальне підприємство комунальне сільськогосподарське підприємство «Запоріжзеленгосп» – Запорізька обл., місто Запоріжжя (вирощування інших однорічних і дворічних культур; вирощування винограду; вирощування зерняткових і кісточкових фруктів; вирощування ягід, горіхів, інших плодових дерев і чагарників) [27];

– комунальне підприємство ліскокомунальне сільськогосподарське підприємство «Антоніни ліс» – Хмельницька обл., Хмельницький р-н, селище міського типу Антоніни (надання допоміжних послуг у лісовому господарстві; розведення інших тварин; лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві) [27].

Основні проблеми, які виникають у процесі адаптації підприємницьких структур до функціонування в умовах воєнного часу полягають у порушенні каналів збуту сільськогосподарської продукції та розриві логістичних зв'язків. Територіальні громади є центром прийняття рішень на місцях, тому спроможні вирішувати багато проблем.

Для територіальних громад пріоритетними постали завдання в інституціоналізації пріоритетів соціально-економічного розвитку з утвердження виключної важливості заходів щодо: підтримки малого і середнього підприємництва в

усіх доступних для задіяння секторах економіки; стимулювання розвитку малих фермерських господарств сімейного типу і кооперативів; створення соціальних підприємств та інших суб'єктів залучення інвестицій; формування структур, зокрема комунального статусу, з організації переробки аграрної продукції та відходів від її виробництва, що практично співвідноситься з можливостями розвитку сільськогосподарської діяльності комунальних підприємств.

Господарська діяльність комунальних підприємств стала ключем до підсилення спроможностей гарантування продовольчої безпеки в умовах воєнного часу. Завдяки комунальному підприємству, залежно від наявного ресурсного потенціалу, громада у тій чи іншій мірі виявляє інституційну, організаційно-економічну і головне – господарську спроможність реагувати на виклики щодо продовольчої безпеки в умовах воєнного стану. Адаже громади в сільській місцевості, які мають відповідний ресурс, зокрема земельний – налагодити ефективно, перш за все у соціально-економічному плані – виробництво сільськогосподарської продукції-сировини й харчових продуктів.

Завданнями в умовах, що склалися натеper, вважаємо розроблення науково-обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо: розвитку регіонів, які починають виявляти свій економічний потенціал і хочуть створити власний економічний курс; удосконалення існуючих і розробку інноваційних організаційно-економічних механізмів розвитку аграрного сектора; всебічного розвитку економічного потенціалу регіонів; стимулювання підприємців до соціально відповідального господарювання; створення сталих агропродовольчих ланцюгів обміну для підвищення конкурентоспроможності підприємств та продукції на ринках [29, с. 38]; сприяння максимізації задоволення потреб споживача у продуктах і послугах наряду із підвищенням добробуту населення й рівня життя на селі.

Територіальні громади, особливо ті у яких є відповідні ресурсні можливості – активи земель сільськогосподарського призначення, формують потенціал задоволення гарантій місцевої продовольчої безпеки. Особливість такого статусу в тому, що громади провадять сільськогосподарську діяльність через створення, організацію функціонування комунальних підприємств і тим самим досягають передумов для реалізації принципу сталості у виробництві продукції-сировини, створенні інфраструктури локального агропродовольчого ринку, систем переробки, зберігання продукції тощо. Власне комунальне підприємництво з функціями організації виробництва-реалізації сільгосппродукції-сировини та продовольства надає територіальним громадам значну інституційну гнучкість у набутті спроможностей вирішувати багато соціально-економічних проблем місцевого рівня.

Висновки. Загалом можливість, перспектива розвитку комунального підприємництва в царині розширення сільськогосподарської діяльності комунальних підприємств територіальних громад устальнюється завдяки актуалізації проблем формування місцевої продовольчої безпеки. Територіальні громади впроваджуватимуть ініціативи з пошуку господарських спроможностей для задоволення потреб постійних жителів й внутрішньо переміщених осіб у товарах першої необхідності, зокрема в продовольстві. Тенденція зазначеного пріоритету чітко проглядається через призму наявних проблем на селі і спроможностей громад активізувати власну участь у розвитку підприємницької діяльності сільськогосподарського, агропродовольчого спрямування.

1. Багай Н.О. Особливості правового статусу комунальних сільськогосподарських підприємств. URL: [Pravo 2014 252-254.pdf \(polissiauniver.edu.ua\)](#) (дата звернення: 29.03.2024).

2. Баланюк І.Ф., Шпикуляк О.Г., Шеленко Д.І., Семанюк І.М. Пріоритети розвитку територіальних громад в управлінні інвестиційним потенціалом на засадах стимулювання підприємництва. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки".* 2024. №1. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-1-9611>
3. Опішня-Агро реалізує органічну продукцію у великі торговельні мережі. AgroPortal.ua. 2023. URL: <https://cutt.ly/IwL3CVdi> (дата звернення: 24.12.2023)
4. Франківськ АГРО: вебсайт Комунального підприємства. URL: <https://frankivskagro.if.ua/> (дата звернення: 24.12.2023)
5. Шеленко Д.І., Сас Л.С., Матковський П.Є. Особливості технології оновлення та модернізації підприємств різних організаційно-правових форм в умовах різноукладності виробництва на селі. *Економічний дискурс.* 2017. Вип. 4. С. 99-109. URL: <http://188.190.43.194:7980/jspui/bitstream/123456789/1807/1/ED-17-4-99-109.pdf> (дата звернення: 28.03.2024)
6. Шпикуляк О.Г., Мазур Г.Ф. Інноваційна діяльність у механізмі стимулювання агропромислового виробництва. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки).* 2014. № 4. С. 73-77.
7. Шпикуляк О.Г., Мазур Г.Ф. Інституційні засади формування соціального капіталу в механізмі розвитку сільських територій. *Економіка АПК.* 2014. № 8. С. 63-68.
8. Напрями та засоби розвитку сільських територій в контексті зміцнення соціально-економічної безпеки України: [монографія] / За ред. д.е.н., проф. Т.Г. Васильціва, к.е.н., доц. В.В. Бойка. Львів: Ліга-Прес, 2016. 262 с.
9. Петришин Л.П. Економічна поведінка сільськогосподарських підприємств у мінливому середовищі розвитку: монографія. Львів: Сполом, 2021. 442 с. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/monograph-2-ost.pdf> (дата звернення: 30.03.2024)
10. Програма розвитку аграрного сектору та забезпечення продовольчої безпеки Вінницької міської територіальної громади на 2023-2025 роки. URL: У Вінниці затвердили Програму розвитку аграрного сектору на 2023-2025 роки (mistonadbugom.com.ua) (дата звернення: 30.03.2024)
11. Підприємницька діяльність в аграрній сфері економіки: монографія / за ред. М.Й. Маліка. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 208 с.
12. Шпикуляк О.Г., Шеленко Д.І. Розвиток сільськогосподарської діяльності комунальних підприємств територіальних громад. *Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасні виклики та тенденції розвитку фінансової системи».* (23 квітня 2024 р.) м. Івано-Франківськ. 2024.
13. Шпикуляк О., Малік М. Організаційно-економічні засади розвитку аграрних підприємницьких формувань в умовах воєнного стану. *Розвиток аграрного сектору та сільських територій в умовах воєнного часу й повоєнного відновлення України : Матер. міжнар. наук.-практ. конф.,* Київ, 28 вер. 2023 р. / Редкол.: Ю.О. Лупенко, М.І. Пугачов, О.М. Нечипоренко та ін. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 220 с. С. 210–213.
14. Курман Т.В. Агробізнес та продовольча безпека: загрози та проблеми правового забезпечення в умовах воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство».* С. 122-126. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/264923/260908> (дата звернення: 30.03.2024)
15. Пугачов М., Шпикуляк О. Концептуальні оцінки функціонування аграрних підприємницьких формувань в умовах воєнного стану. *Розвиток аграрного сектору та сільських територій в умовах воєнного часу й повоєнного відновлення України : Матер. міжнар. наук.-практ. конф.,* Київ, 28 вер. 2023р. / Редкол.: Ю.О. Лупенко, М.І. Пугачов, О.М. Нечипоренко та ін. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 220 с. С. 69–72.
16. Шеленко Д.І. Організаційно-правові форми сільськогосподарських підприємств в економічному вимірі. Івано-Франківськ : Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2019. 476 с.
17. Лопатинський Ю.М., Кифяк В.І. Методичний інструментарій реінжинірингу інституційної структури аграрного сектору національної економіки. *Економіка АПК.* 2018. № 9. С. 62–68.
18. Розвиток сільськогосподарської кооперації в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови аграрної економіки / за ред. М.Й. Маліка. Київ: ННЦ „ІАЕ”, 2023. 194 с.
19. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 30.03.2024)
20. Класифікатор організаційно-правових форм господарювання. Державний класифікатор України ДК 002:2004. URL: https://www.olza.com.ua/zakon_kopfg (дата звернення: 30.03.2024)
21. Науково-практичний коментар до статті 78 Господарського кодексу України. URL: Науково-практичний коментар до статті 78 Господарського кодексу України. Liga:Zakon. URL: ligazakon.net (дата звернення: 30.03.2024)
22. Правове становище державних сільськогосподарських підприємств URL: studies.in.ua (дата звернення: 30.03.2024)

23. Шеленко Д., Шпикуняк О., Бойчук А. Стратегічні пріоритети управління формуванням інвестиційного потенціалу розвитку територіальних громад на засадах активізації підприємництва. *Економічний простір*. 2024. №189. С. 85-90. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-16>
24. Управління комунальними підприємствами в сфері розвитку громад: U-LEAD оголошує набір на нову Мережу з обміну досвідом. URL: <https://u-lead.org.ua/news/260> (дата звернення: 30.03.2024)
25. Боярська ТГ: Місцевий бізнес відновив роботу, але й досі працює не на повну потужність URL: <https://agroportal.ua/publishing/intervyu/boyarska-tg-misceviy-biznes-vidnoviv-robotu-ale-y-dosi-pracuє-ne-na-povnu-potuzhnist>. (01.04.2024)
26. Куяльницька ТГ: збут і переробка сільгосппродукції основні проблеми аграріїв. URL: <https://agroportal.ua/publishing/intervyu/kuyalnickska-tg-zbut-i-pererobka-silgospprodukciji-osnovni-problemi-agrarijiv> (дата звернення: 27.02.2024).
27. Дані сайту Youcontrol.com. URL: <http://surl.li/slaaq> (дата звернення: 27.02.2024).
28. Шеленко Д., Шпикуняк О., Баланюк І. Оцінювання результативності використання економічного потенціалу сільських територій регіону: аспекти сталого розвитку. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. №8 (08). С. 12-16. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.8-3>
29. Матковський П.С., Сас Л.С., Шеленко Д.І. Формування електронних логістичних маршрутів доставки сільськогосподарської продукції від виробника до споживача у системі бюджетування діяльності суб'єктів господарювання. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2022. №1(124). С. 37-40. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2022/1_2022/7.pdf (дата звернення: 23.02.2024).

References

1. Bahai, N.O. "Features of the Legal Status of Communal Agricultural Enterprises". IR.polissiauniver, Pravo_2014_252-254.pdf. Accessed 29.03.2024.
2. Balaniuk I., Shpykuliak O., Shelenko D., and I.Semaniuk. "Development priorities of territorial communities in the management of investment potential on the basis of encouraging entrepreneurship." *International Scientific Journal "Internauka". Series: "Economic Sciences"*, no. 1, 2024, <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-1-9611>.
3. "Opishnia-Agro Implements Organic Products in Large Retail Chains". AgroPortal.ua, cutt.ly/IwL3CVdi. Accessed 24.12.2023.
4. "Frankivsk AGRO". Website of the Communal Enterprise, frankivskagro.if.ua/, Accessed 24.12.2023.
5. Shelenko, D.I., Sas, L.S., and P.Ye. Matkovskiy. "Peculiarities of the technology of renewal and modernization of enterprises of various organizational and legal forms in conditions of diversity of production in the countryside". *Economic Discourse*, no. 4, 2017, pp. 99-109, 188.190.43.194:7980/jspui/bitstream/123456789/1807/1/ED-17-4-99-109.pdf. Accessed 28.03.2024
6. Shpykuliak, O.H., and H.F. Mazur. "Innovative activity in the mechanism of stimulating agro-industrial production." *Collection of scientific works of Tavriyya State Agro-Technological University (Economic Sciences)*, 2014, no. 4, pp. 73-77.
7. Shpykuliak, O.H., and H.F. Mazur. "Institutional foundations for forming social capital in the mechanism of rural areas development." *Ekonomika APK*, no 8, 2014, pp. 63-68.
8. *Directions and means of rural areas development in the context of strengthening the socio-economic security of Ukraine*, edited by T.H. Vasilyeva, V.V. Boyko. Lviv, Liga-Press, 2016.
9. Petryshyn, L.P. "Economic behavior of agricultural enterprises in a changing development environment: monograph". Lviv, Spolom, 2021. Faculty of Financial Management and Business of Ivan Franko National University of Lviv, financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/monograph-2-ost.pdf. Accessed: 30.03.2024.
10. "Program for the development of the agricultural sector and ensuring food security of the Vinnytsia city territorial community for 2023-2025". Available: Vinnytsia approves the Program for the development of the agricultural sector for 2023-2025 (mistonadbugom.com.ua). Accessed: 30.03.2024.
11. *Entrepreneurial activity in the agrarian sector of the economy*, edited by M.Y. Malik. Kyiv, National Scientific Center "IAS, 2023.
12. Shpykuliak, O.H., and D.I.Shelenko. "Development of agricultural activity of communal enterprises of territorial communities". *All-Ukrainian Scientific and Practical Conference "Current Challenges and Trends in the Development of the Financial System"*, April 23, 2024. Ivano-Frankivsk, 2024.
13. Shpykuliak, O., and M.Malik. "Organizational and economic principles of development of agrarian business formations in conditions of martial law." *Development of the agricultural sector and rural areas in conditions of wartime and post-war recovery of Ukraine: Proceedings of the international scientific-practical conference*, Kyiv, 28 September 2023. Kyiv, NSC "IAS", 2023, pp. 210-213.
14. Kurman, T.V. "Agribusiness and food security: threats and problems of legal support in wartime conditions". *Electronic scientific edition "Analytical and Comparative Law"*, pp. 122-126, journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/264923/260908. Accessed: 30.03.2024.

15. Pugachov, M., and O. Shpykuliak. "Conceptual assessments of the functioning of agrarian business formations in conditions of martial law". *Development of the agricultural sector and rural areas in conditions of wartime and post-war recovery of Ukraine: Proceedings of the international scientific-practical conference, Kyiv, 28 September 2023*. Kyiv, NSC "IAS", 2023, pp. 69-72.
16. Shelenko, D.I. *Organizational and legal forms of agricultural enterprises in the economic dimension*. Ivano-Frankivsk, Precarpathian National University named after V. Stefanyk, 2019.
17. Lopatynsky, Y.M., and V.I. Kifyak. "Methodological toolkit for reengineering the institutional structure of the agrarian sector of the national economy." *Ekonomika APK*, 2018. no. 9, pp. 62-68.
18. Development of agricultural cooperation in wartime and post-war reconstruction of the agrarian economy, edited by M.Y. Malik. Kyiv, NSC "IAS", 2023.
19. Economic Code of Ukraine" of January 16, 2003, No. 436-IV. Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text. Accessed: 30.03.2024.
20. "Classifier of organizational and legal forms of economic activity". State Classifier of Ukraine DK 002:2004, www.olza.com.ua/zakon_kopfg. Accessed: 30.03.2024.
21. "Scientific-practical commentary to Article 78 of the Economic Code of Ukraine". LigaZakon, ligazakon.net. Accessed 30.03.2024.
22. "Legal status of state agricultural enterprises." *Studies*, studies.in.ua. Accessed 30.03.2024.
23. Shelenko, D., Shpykuliak, O., and A. Boychuk. "Strategic management priorities for the formation of the investment potential of the development of territorial communities on the basis of entrepreneurship activation." *Economic Space*, 2024. no. 189, pp. 85-90, <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-16>.
24. "Management of municipal enterprises in the field of community development: U-LEAD announces the formation of a new Network for the exchange of experience". U-LEAD, u-lead.org.ua/news/260. Accessed 30.03.2024.
25. "Boyarska, T.C. "Local business has resumed operations, but still not working at full capacity". Agroportal, agroportal.ua/publishing/intervyu/boyarska-tg-misceviy-biznes-vidnoviv-robotu-ale-y-dosi-pracyuye-ne-napovnu-potuzhnist. Accessed 1.04. 2024
26. "Kuyalnytska TC: Sales and processing of agricultural products are the main problems of farmers". Agroportal, agroportal.ua/publishing/intervyu/kuyalnicka-tg-zbut-i-pererobka-silgospprodukciji-osnovni-problemi-agrarijiv. Accessed 27.02.2024.
27. Data from the website Youcontrol.com, surl.li/slaaq. Accessed 27.02.2024).
28. Shelenko, D., Shpykuliak, O., and I. Balaniuk. "Assessment of the effectiveness of using the economic potential of rural territories of the region: aspects of sustainable development." *Digital Economy and Economic Security*, no. 8 (08), 2023, pp. 12-16, <https://doi.org/10.32782/dees.8-3>.
29. Matkovskiy, P.Ye., Sas, L.S., Shelenko, D.I. "The formation of electronic logistics routes for the delivery of agricultural products from the producer to the consumer in the budgeting system of business entities". *State and regions. Series: Economy and entrepreneurship*, 2022. vol. 1(124), pp. 37-40, www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2022/1_2022/7.pdf. Accessed 23.02.2024

УДК 332.62

doi: <https://doi.org/10.15330/apred.1.20.390-402>

Левандівський О.Т.¹, Свиноус Н. І.², Криховецька З. М.³

АГРАРНІ РОЗПИСКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В АКТИВІЗАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРАЇНИ

¹Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
кафедра фінансів,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76018, Україна,
тел.: 0342752351,
e-mail: omelyant@ukr.net,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5819-8377>

²Університет економіки і підприємництва,